

Кичот навлегува во уметноста

Во критиката, главно, не постои напор за вреднување на уметноста и вештината, а се појавија нов сој критичари, кои се партиски активисти

ВЛАДИМИР ВЕЛИЧКОВСКИ

Во амбиент на разновидност на ликовниот живот се издвојуваат неколку струења и појави карактеристични за нашата средина. Обновен е афинитетот спрема естетизмот на традиционално ориентираната уметност, како што постои нагласен интерес за создавање нови уметнички дела. Ликовниот пазар е неорганизиран и заситен со комерицијализирана уметност. Од друга страна со користењето нови техники и медиуми уметниците не успеваат во доволна мера да ја воспостават посакуваната комуникација со публиката. Во уметноста навлеге кичот и тоа на голема врата имајќи ги предвид значајните институции во оваа област. Кичот, според Ернст Фишер, е „распродажба на идеалот по намалени вредности“. Такви надворешни манифестации без содржина наоѓаме во дела со политички или религиjsки мотиви. Некои автори негуваат теми од националната историја или митологија, што може во еден дел да се разбере како отпор на свеста спрема некои нерасчистени прашања за националниот идентитет.

Најчесто користен медиум е фотографијата, на различен начин и во различен ликовен контекст. Во рамки на неоконцептуализмот се издвојува интимистичката струја со нагласени евокации на минатото. Станува збор за камерни инсталации составени од

фотоси изработени од семејни албуми и поставени во различни односи со предмети што му припаѓаат на некој поранешен мирен граѓански амбиент. Со документирање на фрагментирани претстави се остварува некаква дистанцирана автентичност, со поетски сугестии или, пак, во манир на прозаичен естетизам.

Внатрешната потреба за нов вид изразување или комуникација, како и желбата да се биде присутен за еден дел автор значи губење на сопствениот творечки идентитет и вокација. Некои уметници говорат со јазикот на студенто аперсонално претставување создавајќи симболи на празното, природно или вештачко. Се појавува уметник што само декларативно е ангажиран или, пак, творец (да парафразирам едно мислење на Морис Бланшо) што не работи за да се изрази туку создава за да изрази ништо. Во критиката, главно, не постои напор за вреднување на уметноста и вештината. Се појави нов сој критичари, кои се партиски активисти. Создавањето „страшни“ слики (икони на стравот и ужасот) го потврдува очајот на човекот од работ на егзистенцијата. Човековата мисла е погречена, тој е лишен од внатрешната слобода, во време на „Апокалипса денес“, на апсурдноста на живеењето. Сузан Зонтаг ќе забележи дека денес наместо политика се применува психотерапија врз свеста на луѓето, што значи ублажување на апсурдните тешки моменти во животот.

Критичарот Филип Даве својот текст објавен во „Монд“ на 4 април за изложбата „Дијалози“, отворена во просториите на УНЕСКО, го наслови со Македонската уметност или жестоко ехо на историските потреси. За изложбата, компонирана како „шарен состав“, тој забележува: „Македонските уметници излаѓаат дела кои главно се жестоки“, „некои со црн хумор, кој ве смрзува“, а „најмладите родени околу 1960 се тие што удираат најврдо“. Тука се мисли на делата од Александар Станковски, Славица Јанешлиева, Жанета Вангели и од Роберт Јанкуловски, автори што се респектирачки во најголем дел. На тој начин и париската критика (во основа добронамерна) има или сака да каже нешто за македонската уметност само кога уметноста обработува теми и содржини од политичката или историската стварност.“

Скулпторите Станко Павлески и Томе Ациевски во галеријата „Точка“ го изложува својот проект-реакција дополнет со печатениот весник „Кино Напредок“. Проектот е финансиран од Министерството за култура, во чишто рамки работеше и комисијата за избор на претставник на годинашното Венециско биенале. Протестот на одбиените автори се изразил во вид на неоконцептуалистичка поставка, која за работни материјали ја користи објавената одлука на комисијата, фотографиите на членовите на комисијата и посебно ликовно и текстуално толкување на авто-

рите по ова прашање. Сепак, проектот можел да добие значење на прва јавна реакција доколку бил креативно осмислен, без навлегување во неуметнички сфери на изразување. Факт е дека не се изградил критериуми, посебно култура на пријавување и избор на уметник кој ќе не застапува на меѓународното биенале во Венеција. Разбирлива е желбата на авторите барем за момент да станат дел од меѓународниот уметнички контекст, но сакајќи да нападнат и навредат успеале единствено да се легитимираат самите себе. Проектот станал илустрација за творечка немоќ и за еден вид провинцијално „панаѓур на суетата“. Неинтелигентно составените замисли инсинуираат од неуметничка природа се дел од споменатиот контекст.

Детската уметност има посебно значење ако се прифати како „волшебна земја на ненамерна поезија“. Делата на Стефан Плесконкиќ (исто толку интересни како и на многу негови вршници) се претставени во Уметничката галерија, постапка што излегува од вообичаените норми и практика кај нас. Околу ова дете, со осмислен маркетинг и медиумска поткрепа, се создава имиџ на мал гениј. За него веќе се прави биографија, еден вид досие за еден „мал човек - но голем сликар“. Меѓутоа, се заборавило дека развојот на талентот се потврдува со тек на време и со природен раст на уметноста на индивидуалниот творец. ■